

UVOD

Mi smo glumci, a ne naučnici. Naša sfera je aktivnost, radnja. Mi se rukovodimo praksom, ljudskim iskustvom, sećanjima iz života, logikom, postupnošću, istinom i verom u ono što radimo na pozornici. S te strane ja ću i prići objašnjenju ovog pitanja
Stanislavski ¹

Ima li nekoga ko ne zna da „sama riječ *drama* znači *radnja*”? Toliko puta je ta fraza ponovljena kroz osnovnu i srednju školu, u „stručnim” razgovorima, za okruglim stolovima... Odnos *drama* = *radnja* predstavlja jedno od onih opštih mjesta o čijem se stvarnom značenju više niko i ne pita, svi za njega znaju i svi ga tobože razumiju i u svemu podrazumijevaju. A ko je prvi, i ko je sve kasnije, do danas, te pojmove dovodio u vezu? Kako, zašto i šta sad s tim? Malo je onih koji se o tome pitaju.

Pa i kad je neko posebno radoznao, i pored velikog truda ipak će malo saznati. Uz nešto sreće, otkriće da je o odnosu *drama* – *radnja* govorio, na primjer, Aristotel: „Po tome je, *kako neki vele* [BS], *drama* i dobila svoje ime, jer podražava lica koja vrše *radnju*.” *Kako neki vele!* Koji neki? Ako čitate *Poetiku*, saznaćete mnogo o *radnji*, ali nećete biti usmjereni na druge moguće izvore.

Kad već, recimo, počnete da studirate glumu, najprije će vam se činiti da je *radnju* otkrio vaš profesor. Jer ni on vam ne

¹ Radi identifikacije citata vidi Dodatak; INDEKSI, Lica i SPISKOVI, Citirani autori i djela. Najčešće citirani autori predstavljeni su posebnim odgovarajućim inicijalima. Aristotel je „A”, Stanislavski „S” itd. O tome vidi Dodatak; SPISKOVI, Inicijali.

spominje nikakve druge moguće izvore na kojima biste makar malo ublažili svoju žeđ za znanjima o radnji.

Uzgređ i drugim povodima biće vam preporučeno ili naređeno da čitate Stanislavskog. Međutim, ni on ne spominje ni jednog autora koji se bavio radnjom prije njega ili uporedo s njim.

Kasnije ćete već, ako ste posebno uporni, otkriti da o radnji možete čitati na više mjesta, rijetko doduše baš specijalno o samoj radnji, nego usput i drugim povodima, ali ipak je to govor o radnji. Hegel u *Estetici* između ostalog govori i o drami i dramskoj radnji kao specifičnom kretanju od opšteg stanja svijeta preko različitih nivoa situacije do konačnog uposebljavanja u karaktere. Tu je, zatim, nekoliko ruskih, engleskih i američkih knjiga o glumi, Arto uzgređno, zatim Breht. Kad kasnije pročitate dva-tri Sartrova članka, otkrićete da on piše o tome kako i sami mislite, ono što već znate od drugih ili ste zaključili povezujući razne izvore. Međutim, i Sartr se ponaša kao da on sam sve ovog časa otkriva, kao da niko prije njega već većinu toga nije znao.

O radnji se ponešto još može saznati u nekim knjigama koje se bave psihologijom, logikom, estetikom i najprije etikom. Međutim, znanja o radnji još uvijek nisu sistematizovana, posebno ne ona znanja i o onoj radnji koja se obavlja na sceni, dakle u fiktivnim okolnostima igre.

Ko god govori o radnji nastoji da ostavi utisak da sve sam otkriva i sistematizuje. Reklo bi se, možda, da to ne valja, ali kad se bolje razmisli, uvijek se, kao univerzalna utjeha, može reći ono pomirljivo ljudsko: ko zna zašto je to dobro! A ovaj put zaista – ko zna! Kad je gluma u pitanju i kad je u pitanju radnja u funkciji dramske igre, možda je zbilja dobro da taj pojam na kraju svako za sebe protumači i tako protumačen upotrijebi u praksi. Gluma ne priznaje knjiško znanje, glumac ne može samo znati, jer sve što treba da zna on mora i da može konkretno u

praksi upotrijebiti, a tu je nevažna činjenica da li je to već razumio i ustanovio Aristotel za čitav svijet, ako nisam i ja, glumac, sam za sebe.

Priča jedan kolega da mu je, naravno tuđi (ali svi mi imamo takvih i svojih), već na žalost diplomirani student, uzgred otkrio tajnu: „Profesore, ja sam tek sad shvatio da se na sceni uvijek mora nešto raditi i svađati se!” Dakle, pojam radnje, posebno dramske – sukobljene i konkretno scenski, kroz glumačku igru realizovane, mora svaki glumac ponovo razumjeti i primijeniti. Ali da nekako treba već jednom sistematizovati znanja o radnji, na jednom mjestu sabrati, ukratko bar, ko je sve o tome i kako mislio i šta je tim povodom na sceni radio – i to je nesporno. Pa makar niko ništa od toga ne uvažio, makar se sve bacilo i svaki put promišljalo iz početka, ipak će biti neke koristi.

U ovoj knjizi, koja je naslovljena kao *GLUMA II; Radnja*, nalaze se okupljene vježbe i komentari o radnji. Ona je, u stvari, most između prve i treće: u prvoj su vježbe za rad glumca na sebi, a u trećoj za rad na liku i ulozi. Zapravo, ona je osovina oko koje se vrte prva i treća, jer gluma je (kao i drama) *podražavanje radnje*, što je tema ove knjige. Podražavati mora *neko* (glumac, o tome se govori u prvoj) i *nečim* (likom i ulogom, o čemu je treća).

Prejudicirati nećemo ništa, posebno nećemo ništa izričito tvrditi, čak i ako bude ponekad tako izgledalo. Ne objašnjavajući sada od početka ni pojam aktivnosti, ni pojam djelatnosti, ni rada – otkud sve to i zašto (nekog govora o tome bilo je u knjizi *GLUMA I; Uvod, GLUMA SAMA*) – preći ćemo odmah na radnu pretpostavku koja glasi: *radnja je niz postupaka sa zajedničkim ciljem*, i u skladu sa onim što reče Stanislavski, a što smo odabrali za moto govora o radnji, krenućemo odmah na vježbe i praktične probleme. O tome da je glumčeva radnja – radnja u igri, u fiktivnim okolnostima, da

nije stvarna, da je zapravo „gesta”, kako o tome govore Sartr i Gavela (svako za sebe, naravno), nećemo trošiti riječi. Sada ćemo to nekako neprestano podrazumijevati, a više govora o tome biće u trećoj knjizi.

Ono što činimo često je najprije određeno onim kako to činjenje imenujemo. Neki narodi do *glume* dolaze krećući od pojmova rada, aktivnosti ili bar igre. Njima onda nije teško da razumiju da *glumiti znači raditi* (u fiktivnim okolnostima). Tamo gdje se polazi od pojma koji u sebi sadrži uzgredno, a često dominantno značenje: gluma = *laž, izigravanje, izmotavanje* vrlo teško je početnicima objasniti da treba *samo* da rade, da obavljaju radnje i pola glume je tu, ako ne i više. Kad shvate, djeca, pa i studenti, vole da učestvuju u igri pitanja i odgovora:

- Kako ćete najlakše odglumiti da pijete vodu?
- Ako to *stvarno uradimo*, ako popijemo vodu!
- Kako ćete najbolje odigrati skidanje patike?
- Ako to i *uradimo*, ako skinemo patiku!
- Kako ćete najbolje odglumiti da se na ulici pozdravljate sa prijateljem?

- Da to *prосто uradimo*, da se zbilja pozdravimo!
- Pa, pozdravite se!

U engleskom jeziku postoji zgodan izraz: *just do it!* To „just do it!” često postane najvažnija deviza u radu. Naravno, gluma nije samo u tome, ili čak uopšte nije u tome da se nešto *stvarno* uradi, ali u svakom slučaju makar počinje time da se nešto *stvarno uradi*.

Da bi studenti prihvatili radnju kao osnovu glume, kao svoje autentično i autonomno sredstvo i materijal, nastavnik mora biti uporan i uvijek na oprezu da se u vježbama ne provuče neka artificijelna atrakcija koja zamagljuje pogled na radnju, zamjenjuje radnju i funkcioniše sjajno – ali rediteljski, teatarski, literarno, filozofski, psihološki, „moderno” i kako god hoćete drugačije, samo ne glumački i dramski.

U radu kao i uvijek treba počinjati od onoga što je nama poznato, od jednostavnih radnji koje su najprije neka promjena, a onda i razmjena. U pisanju i govoru (dnevnik, scenario, komentarisanje vježbi) mora se insistirati na prostim rečenicama i predikativnim izrazima, na obogaćivanju rječnika glagolima. Progonite ispovijedni i pripovijedni ton pun emotivnih sudova i reminiscencija na prošlost. Dugo, čitav semestar, pa i dva, treba ostati kod struktura manje složenosti, dakle: neka se vježbe kreću oko *jedne* proste fizičke radnje, a i kad se pređe na radne procese i događaje kao hijerarhijski više i složenije sklopove radnji, dobro je s vremena na vrijeme vratiti se onome od čega se krenulo – nizu postupaka koji su objedinjeni njima najbližim ciljem, tj. jednoj jednostavnoj radnji bez „prologa” i „epiloga” koji bi je ilustrativno uokvirivali u neki tobožnji događaj ili priču. Studenti, razumljivo, neko vrijeme neće biti u stanju da „pogledom obuhvate” duže i složenije nizove radnji, pa ih toga treba i poštediti, jer i prije scena, činova, komada i predstava, prije likova i uloga, ima se toliko toga otkrivati i uvježbavati u glumi.